

УДК 336.71

ПРИРОДА ТА МЕХАНІЗМ ФІНАНСОВОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ**Левченко Л.М.
Тіверіадська Л.В.
Якименко А.М.***Придніпровська державна академія будівництва та архітектури*

В статті здійснено аналіз сутності та сучасних механізмів прояву фінансової глобалізації. Визначено, що зміна природи постіндустріальної економіки призвели до формування іншої, глобальної ролі фінансових потоків. Доведено, що головними рисами глобалізації міжнародної фінансової сфери є: прогрес в інформаційних технологіях, процеси лібералізації міжнародної фінансової сфери, уніфікація роботи на фінансових ринках, зростання обсягів інвестицій фізичних осіб, фінансові інновації, сучасний розвиток теорії портфельного інвестування. Досліджено зміни в структурі світового фондового ринку в процесі його глобалізації, які відображають цілеспрямовані дії регулюючих органів, професійних учасників світового ринку для створення глобальних фінансових центрів з метою залучення інвестицій в світову економіку. Отримано висновок, що для країн з високорозвиненим ринком активів фінансова глобалізація дозволяє залучити значні інвестиції навіть в період їх загального спаду. Інвесторам вигідно вкладати туди, де зберігається висока активність та капіталізація ринку, навіть, якщо ця країна живе в борг (наприклад США). Але цей борг також включається в капіталізацію ринку та не дозволяє допустити спаду виробництва продукції, оскільки завдяки високій інвестиційній активності в спекулятивному та реальному секторах створюються нові технології, та зберігається висока конкурентоспроможність економіки.

Ключові слова: фінансова глобалізація, міжнародна фінансова система, транснаціоналізація, фінансовий ринок, приватні інвестори, кастодіальні банки.

UDC 336.71

THE NATURE AND MECHANISM OF FINANCIAL GLOBALIZATION**Levchenko L.
Tiveriadska L.
Yakymenko A.***Pridniprovskaya State Academy of Civil Engineering and Architecture*

The article presents the results of analyzing the nature and modern manifestation mechanisms of financial globalization. It has been determined that the changing nature of post-industrial economy has led to the formation of a new global role of financial flows. The article determines that the main features of globalization of international finances are progress in information technology, liberalization of international

financial sphere, unification of the financial markets, increased investments from individuals, financial innovation, and the modern development of the portfolio investment theory. The changes in the structure of world stock market are analyzed in the context of its globalization; these changes reflect the purposeful actions of regulatory bodies and professional participants of the world market aimed at the creation of global financial centers to attract investments to the global economy. A conclusion is made that countries with a highly developed financial asset market are able to attract significant investment even during the period of their general decline due to financial globalization. Areas with high capitalization and market activity are profitable for investors even if the country is living in debt (e.g. the US). But this debt is also included in market capitalization and prevents production decline, because new technologies are being created, thanks to strong investments in the speculative and real sector, and the competitiveness of the economy remains high.

Keywords: financial globalization, the international financial system, transnationalization, financial market, private investors, custodian banks.

Актуальність проблеми. В кінці ХХ століття найбільш розвинені країни вже створили постіндустріальне суспільство. Розвиток глобалізації за рахунок поширення інформаційних технологій стали чинником зміни логіки мислення від індустріальної до постіндустріальної. Це призвело до того, що досягнуте лідерство економічних суб'єктів закріплюється на багато років і формує правила та стандарти гри для суб'єктів інших країн в сфері міжнародних валютно-фінансових і кредитних відносин, які являють собою найбільш складну сферу економіки. До того ж зміна природи постіндустріальної економіки призвели до формування іншої, глобальної ролі фінансових потоків. Саме в цих умовах елементи валютно-фінансової системи здатні впливати на економічні параметри, які в тій чи іншій мірі визначають місце національної економіки на світовій арені.

Аналіз останніх наукових досліджень. Природа фінансової глобалізації досліджується у роботах таких видатних вітчизняних і зарубіжних дослідників, як В. Базилевич, Б. Бернанке, О. Білорус, О. Василик, Т. Вахненко, А. Гальчинський, В. Геєць, А. Грінспен, Г. Капріо, Д. Клінгебіел, В. Кочетков, А. Крокет, А. Ламфолуссі, Р. Левайн, Д. Лукьяненко, І. Лютий, Ф. Мішкін В. Міщенко, Дж. Сорос, Д. Стігліц, Д. Тобін, Г. Фішер та інші. Разом з тим аналіз публікацій цих авторів призводить до висновку про те, що наявні підходи та

концептуальні положення вимагають переосмислення в зв'язку зі зміною ролі валютно-фінансової системи в умовах поширення постіндустріальної економіки, яка стала комплексною системою, що має властивості саморозвитку та самовідтворення.

Мета роботи: проаналізувати природу та механізм фінансової глобалізації в сучасних умовах, а також виявити специфічні тенденції її прояву.

Викладення основного матеріалу дослідження. Глобалізація охоплює усі сфери життєдіяльності людей. Її поширення призводить до збільшення відкритості, усуваючи технологічні та політичні бар'єри між країнами на шляху переміщення капіталів, робочої сили, товарів та послуг.

Вперше поняття «глобалізація» було введено професором Гарвардської школи бізнесу Т. Левітом в статті «Глобалізація ринків» в 1983 р [9] Деякі дослідники вважають, що процес глобалізації почався значно раніше. Так, Ф. Дефарж пише, що саме великі географічні відкриття поклали початок глобалізації. Досягнення ХІХ століття - індустріальна революція, революція в транспорті та демографічні зміни в свою чергу розширили та прискорили процес глобалізації. Закріпили формування світової геополітичної арени дві світові війни та три глобальні зміни в світовій економіці в ХХ столітті: деколонізація, поява глобальної системи міжнародного обміну в сфері торгівлі, фінансів та технологій, а також включення посткомуністичних держав і країн «третього світу» в міжнародні економічні відносини. Як відомо, невід'ємною рисою глобалізації є процес руху всіх видів потоків: капіталу, людей, технологій, послуг, інформації та ідей [7, с.4]. Вважається, що мотором глобалізації є міжнародна діяльність ТНК. А фінансова глобалізація - це результат інвестицій ТНК. Отже можна зробити висновок, що в сучасних умовах, глобалізація пов'язана з всеохоплюючою транснаціоналізацією усіх видів діяльності.

Фінансова глобалізація - основна, найбільш динамічна складова загального глобалізаційного процесу, що охопила сучасний світ. Безперечно, фінансова глобалізація збільшилась за рахунок економічної інтеграції, яка бурхливо розвивалася в ІІ половині ХХ століття. Хоча ряд аспектів фінансової глобалізації є результатом розвитку безпосередньо фінансової сфери. Так само як й зростання міжнародного руху капіталу, виникнення нових фінансових інструментів, створення колективних валют та багато іншого.

Головними рисами глобалізації міжнародної фінансової сфери є: прогрес в інформаційних технологіях, процеси лібералізації міжнародної фінансової сфери, уніфікація роботи на фінансових ринках, зростання обсягів інвестицій фізичних осіб, фінансові інновації, сучасний розвиток теорії портфельного інвестування.

Слід зазначити, що нові умови постіндустріальної економіки створюють відповідні умови для формування елементів міжнародної валютно-фінансової системи.

По-перше, валютна система традиційно сприймалася як система, ядром якої були і залишаються міждержавні відносини. Вся еволюція світової валютної системи, її характеристики зводяться до того, як держави вибудовували міждержавні грошові потоки, формували валютні курси, забезпечували стійкість платіжних балансів. І сучасні проблеми функціонування світової валютної системи концентруються навколо питань державної валютної політики та міждержавних валютно-фінансових відносин. З іншого боку, сьогодні основними учасниками валютних операцій є приватні учасники світових ринків - (компанії, біржі, банки). Вони здійснюють всі основні валютні операції, продаючи і купуючи валюту при здійсненні ЗЕД та інвестиційних капіталовкладень. Масштаби цих приватних операцій набагато перевершують державні. Діяльність численних, відносно автономних від держави, приватних учасників спирається на відповідну, відносно автономну незалежну інституційно-організаційну інфраструктуру, яка включає в себе мережу фондових бірж та розрахунково-клірингову систему. Рівень якості клірингової організації визначає величину транзакційних витрат та конкурентоспроможність біржі. В рамках приватних міжнародних валютно-фінансових відносин використовуються свої власні форми та методи роботи, валютно-фінансові інструменти. Така діяльність, безумовно, підкоряється нормам міждержавних валютних відносин, але її масштаби та інтенсивність безпосередньо позначається на державній валютній політиці. Сьогодні доводиться говорити про зміну взаємозв'язку між державною та приватною валютною політикою. Приватні учасники глобального фінансового ринку створили свою інфраструктуру і держава не має до цього відношення. Виходить, що валютна система - це вже не тільки і не стільки міждержавні відносини, скільки міжнародні приватні та міждержавні валютні відносини, де держави змушені адаптуватися до ситуації, яка формується приватними інтересами, тобто приватними інвесторами.

Отже можна зробити висновок, що глобалізація інвестиційного бізнесу розвивається, не враховуючі державних кордонів. Дійсно, якщо 10-15 років тому інвестиційний бізнес носив локальний характер як за кількістю пропонованих клієнтам продуктів, та охоплював групи банків, фондів, страхових компаній, розташованих на відносно невеликому географічному просторі, то тепер в зв'язку з загальною глобалізацією економіки, він має характер всесвітнього бізнесу. У зв'язку з цим його ефективність стала залежати від тієї концептуальної моделі, риси якої набуває формат інвестиційного бізнесу в процесі глобалізації його ресурсів.

При об'єднанні різних фінансових ринків з істотно різними правилами усіма учасниками ринку визнається законодавча база країни, яка надає відповідні міжнародні розрахункові та торговельні послуги. Країна, яка створила такий міжнародний майданчик для торгів своїми та іноземними активами, значно збільшує свої капіталізацію і стає цікавою для інвесторів. Тим самим країна-організатор торгів і розрахунків купує частину глобального інвестиційного бізнесу та має право вимагати від нерезидентів дотримання правил, встановлених на цьому міжнародному майданчику.

Саме за рахунок цього транснаціональна компанія при виведенні своїх акцій на фондовий ринок прагне зробити це на більшій кількості ринків цінних паперів, так як суттєво підвищує ринкову вартість своїх активів і знижує тим самим залежність від якогось одного ринку і свій ризик втрати капіталу. Відбувається транснаціоналізація обороту акцій компанії на різних біржах світу та зростання її інвестиційної привабливості, оскільки число потенційних покупців її акцій теж зростає.

У свою чергу транснаціоналізація на біржах цінних паперів обумовлює необхідність транснаціоналізації банківського бізнесу, яка перш за все, стосується єдиних стандартів обслуговування клієнтів, витрат та ризиків банківського бізнесу. Вона проявляється в тому, що банки, які обслуговують транснаціональних клієнтів, повинні забезпечити своїм клієнтам можливість управління рахунками в різних банках, обслуговуючих в свою чергу центральний офіс, склади, виробництво які розташовані в різних країнах. Уже зараз більшість платіжних трансакцій здійснюється через транснаціональні платіжні системи за допомогою телекомунікацій INTERNET, SETTLEMENT ONLINE або INTERSETTLE та SWIFT.

Кредити, застави, активи та інвестиції також набувають транснаціональний характер. Оскільки ці ресурси позичальники отримують завдяки інститутам, що здійснюють транснаціональний інвестиційний бізнес.

Таким чином, глобалізація світової економіки істотно змінює характер банківського бізнесу. Ключовим фактором при цьому є те, що банківська система, що враховує у своїй діяльності стандарти глобалізації банківського бізнесу, виявляється більш захищеною від криз. Це відбувається внаслідок того, що криза банків, по суті, означає загальні труднощі доступу до фінансових джерел, які для світової банківської системи відбуваються періодично.

Але глобалізація надає різний вплив на економіку різних країн. Характер її впливу (позитивний або негативний) залежить від ліквідності банківської системи та інститутів фондового ринку. Для країн, в яких ринки мають низьку ліквідність і сприйнятливість банківської системи до криз глобалізація позначається самим негативним чином. Такий ринок не в змозі утримати відтік капіталу під час криз. Більш того, різке зниження спекулятивних операцій призводить до збільшення коливань національної валюти та зменшення інвестицій в реальну економіку країни. Більшість компаній на такому ринку малопривабливі для покупців бізнесу.

Слід зазначити, що спільно з банками працюють інвестиційні та кастодіальні банки. Останні забезпечують персоніфікацію послуг кожному з інвесторів, в якій би країні він не знаходився. Така персоніфікація відноситься до всього, що може зацікавити інвестора (терміни, обсяги та формати надання звітності про позичальників, відкриття, ведення рахунків в даній країні та за кордоном, розширення географії капіталовкладень, першокласні банківські гарантії під інвестиції та для операцій з цінними паперами, продаж активів інвесторам на біржі, надання їх в заставу тощо).

Кастодіальні банки з більш високою гарантією обслуговують рахунки бюджету країни, виплачують податки, здійснюють переоформлення (сек'юритизацію) активів в цінні папери, перетворюючи їх в інвестиції та грошові ресурси, забезпечуючи тим самим фінансування економічного зростання країни. Вони ж найбільш ефективно знижують ринкові ризики та страхують їх у оптових

страховиків за нижчими тарифами. Фактично такий вид банків утворює скелет глобальної ринкової економіки, виступаючи в якості кредитних установ, інститутів розрахунково-касового обслуговування, портфельних та прямих інвесторів, учасників міжбанківського ринку, фінансових консультантів і ощадних банків.

За підсумками відбувається глобалізації великого асортименту кредитних заставних інструментів світ зміг на рубежі ХХ та ХХІ століть створити наближену до ідеалу інфраструктуру, яка забезпечує зменшення кредитних ризиків за рахунок їх перерозподілу через інші ринки, а також досягла глибокої інтеграції з резервними і страховими системами. Таким чином, створюється глобальна міждержавна збутова мережа, що охоплює близько 120 країн світу.

За допомогою кастодіальних технологій стало можливим існування електронних систем заставного кредитування, які працюють цілодобово в режимі on-line в середовищі підвищених взаємних гарантій і резервів, що не обкладаються додатковими політичними умовами та не знижують можливість отримання прибутку від вкладень в економіку. Створена система GlobalCustody, дає шанс для здійснення «стерилізації» портфельних інвестицій, а також досить швидко створювати додатковий капітал в силу міжнародної сек'юритизації активів та боргів та інших кредитних продуктів, методи використання яких в розвинених країнах вже давно розроблені та добре відпрацьовані, і це дає можливість національним економікам залишатися конкурентоспроможними в силу гнучкості фінансової системи при кризових ситуаціях і догляді інвесторів з фондового ринку.

Кастодіальні банки проявили себе з найкращої сторони при здійсненні операцій, пов'язаних з купівлею або продажем бізнесу. Спочатку вони сприяють накопиченню вартості бізнесу своїх клієнтів, купуючи і продаючи активи на ринку. Далі вони надають першокласні гарантії покупцям бізнесу в тому, що він має потенціал зростання вартості, або має привабливу для інвестора матеріальну базу, наприклад, технології, здатні багаторазово підвищувати продуктивність праці. І, нарешті, при покупці вони гарантують покупцеві достовірність тієї інформації про характер бізнесу та його перспективності, яка проходить під їх контролем в якості фінансового консультанта.

Висновки. Таким чином дослідження природи та механізму фінансової глобалізації дозволило зробити висновок що, зміни в структурі світового фондового ринку в процесі його глобалізації відображають цілеспрямовані дії регулюючих органів, професійних учасників світового ринку для створення глобальних фінансових центрів з метою залучення інвестицій в світову економіку. В даному випадку основою стає значна глобалізація міжнародних капіталопотоків, що включає в механізм зростання ринкової капіталізації багато країн, які мають значний економічний потенціал та відповідно потребують інвестиції в свої перспективні проекти.

Для країн з високорозвиненим ринком активів фінансова глобалізація дозволяє залучити значні інвестиції навіть в період їх загального спаду. Інвесторам вигідно вкладати туди, де зберігається висока активність та капіталізація ринку, навіть, якщо ця країна живе в борг (наприклад США). Але цей борг також включається в капіталізацію ринку та не дозволяє допустити спаду виробництва продукції, оскільки завдяки високій інвестиційній активності в спекулятивному та реальному секторах створюються нові технології, та зберігається висока конкурентоспроможність економіки. Звідси прямий шлях до розвитку економіки, що базується на принципі «більше позик – більше швидкий темп зростання, конкурентоспроможності та продуктивності продукції».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Білорус О .Г. Фінансова глобалізація : парадигмальні зрушення йризики / О.Г. Білорус, О. В. Гаврилюк // Фінанси України. – 2013. – № 7. – С. 7–17.
2. Белорус О .Г. Мировой структурный кризис и трансформации глобальной финансовой системы / О. Г. Белорус // Економічний часопис-XXI– 2014. – № 7-8. – С. 4–7.
3. Гладчук К. Глобалізація на світових фінансових ринках та її наслідки / Ринок цінних паперів України. 2011. - №3-4. – С. 14 – 20
4. Калініченко Л.Л. / Глобалізація банківської діяльності та її вплив на банківську систему України // Вісник економіки транспорту і промисловості, №43, 2013. – С 77-81.
5. Лук'янов В. Сучасна фінансова економіка: глобалізаційна складова та цивілізаційні пріоритети / Банківська справа. 2013. – №1 – С. 64 – 75.

6. Ткаченко Н.В. Вплив глобалізаційних процесів на розвиток фінансових посередників / Н. В. Ткаченко // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка» : збірник наукових праць / ред. кол.: І. Д. Пасічник, О.І. Дем'янчук. – Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2014. – Випуск 26. – С. 81–88.
7. Defarges P.M. Lamondialisation. Presses Universitaires de France, 1997 P. 4.
8. PaulBond / The globalization of commercial banking // Business and Economics Journal. Електронне джерело. Режим доступу: <http://www.aabri.com/manuscripts/11891.pdf>
9. Levitt TH. The globalization of markets// Harvard Business Review. May-Juin. 1983. P. 92-93.
10. Schmukler S. FinancialGlobalization: Gain and Pain for Developing countries// EconomicReview. – SecondQuarter 2004. – Federal Reserve Bank of Atlanta. – 2004. – 83 p.